

monitoring), methods of theoretical studies (analysis and synthesis), as well as local (specific) method – a method of analyzing situation contributed to achieving the objective.

Adaptation is the reaction of regional economic systems to changing environmental factors. We can state that for the regional economy the notion of adaptation is adapting economic activities in the region using the latest technologies to manage internal and external environmental factors. Adaptation implies such factors of changing internal environment by means of which there are not only quantitative but also qualitative changes in industrial and organizational structures. The purpose of this is to ensure effective activity of enterprises in the conditions of regions variable of quantitative and qualitative factors of the environment.

Implementation of basic principles and provisions of the adaptation to the enterprise management should be carried out through a system of models and methods for making management decisions that have a single database, linked to each other with certain information links that provide sustainability of operating company and its adaptation. Adaptation carries out improving subject of the economy by creating a certain level of protection against the negative influence from factors of external and internal environment. Adaptation as a basis for functioning company warns about changes that are taking place and allows saving and stabilizing its condition.

Main directions of adapting regional development in the context of globalization are defined. Characteristics of the regional economic system are emergence, integrity, synergy, compatibility, adaptability, separateness allowing the regions changing in time and space. The earlier in the region negative trends are found the more effectively the region's economy operates. The system will be adapted if domestic challenges are discovered in time and responded; changes in management are quickly made in the initial stages. The higher level of adaptation and more efficient level of developing region the greater opportunity is to realize their existing potential.

Thus, it was found that the main challenge for the economic system of the region is the adaptation of its capacity to constantly changing factors of internal and external environment. It is proved that the process of adapting regional economic system and its components includes the impact of environmental components: availability of domestic financial sources of innovations for the region; status and level of the institutional environment; degree of developing innovation infrastructure; professional staff capable of implementing innovation process; presence or absence of innovative technologies. All of these components will determine the level of adapting economic development of the region to the constantly changing factors of internal and external environment.

Key words: adaptation, adaptive management, regional economic system, globalization, factors of internal and external environment.

УДК 657.92:338.431

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ УМОВ

Л.Л. Кравцова, аспірант

Уманський національний університет садівництва

Досліджуються прагматика і проблематика формування фінансових ресурсів товаровиробників сільськогосподарської продукції враховуючи особливості сьогодення, проводиться аналіз статистичних показників: валового збору сільськогосподарських культур в усіх категоріях господарств, урожайність сільськогосподарських культур та оцінюється стан фінансування АПК у 2015р.

Ключові слова: фінансові ресурси, сільськогосподарські товаровиробники, індекс виробництва, тваринництво, фінансовий стан.

Постановка проблеми. Проблема формування й використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств завжди посідала важливе місце в економіці країни, а враховуючи тяжкі умови існування в яких перебувають товаровиробники сільськогосподарської продукції через внутрішні і зовнішні фактори, ця проблема набуває особливо актуального значення. Сільськогосподарські підприємства України є складовою національного агропромислового комплексу та об'єднують низку сільськогосподарських підприємств з виробництва, реалізації, переробки, зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції. За своїм складом і структурою підприємства сільськогосподарського сектору визначають соціально-економічний розвиток країни, рівень життя населення, продовольчу безпеку та забезпечення промислових підприємств сировиною. Головним завданням, що стоїть перед сільськогосподарською галуззю є зростання обсягів сільськогосподарського виробництва, надійне забезпечення країни продуктами харчування та об'єднання зусиль всіх секторів економіки для одержання високих економічних показників.

Відтак метою даного дослідження є вивчення проблем формування і ефективного використання фінансових ресурсів в аспекті товаровиробників сільськогосподарської продукції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий вклад в дослідження проблеми формування фінансових ресурсів підприємств внесли такі зарубіжні автори як М.Міллер, Ф.Модільяні, Д.Моссін, Д.Нортон, С.Росс, Д.Стерн, Б.Стюарт, Е.Блек, Р.Каплан, Ф.Шарп, М.Шоулз. Основні проблеми пов'язані з формуванням фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, їх утворення і ефективного використання досліджували і присвятили їм свої наукові праці такі відомі вчені як М.Я.Демяненко, В.М. Опарін, А.М. Поддєрьогін, П.Т.Саблук, П.А. Стецюк, Л.Д.Буряк, А.Г.Борщ, В.М.Алексійчук, В.Я. Амбросов та ін., але незважаючи на велику кількість праць науковців які висвітлювали цю проблему, сьогодні вимагає пошуку нових напрямів формування та ефективного використання наявних фінансових ресурсів товаровиробників сільськогосподарської продукції.

Методика досліджень. В роботі використані монографічний, табличний, графічний, порівняння та інші економіко-статистичні методи дослідження.

Результати досліджень. В Україні галузь агропромислового комплексу має стратегічно важливе значення для економічної безпеки в цілому, саме тому сектор сільськогосподарських підприємств потребує детального аналізу та вдосконалення системи нормативно-правового регулювання з метою забезпечення не лише сталого економічного розвитку даної галузі, а й соціального забезпечення населення.

Для того щоб з'ясувати проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників в контексті сучасних умов необхідно дослідити сутність поняття «фінансові ресурси». Відповідно до Господарського кодексу України, «фінансові ресурси підприємств – це переважно прибуток і амортизаційні відрахування, прибутки від цінних паперів, пайові внески, ресурси спонсорів» [1]

За даними Василика О.Д. фінансові ресурси це «грошові фонди які

створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання ВВП, що створюється упродовж певного часу в державі. Фінансові ресурси є матеріальними носіями фінансових відносин, що дає змогу виокремити фінанси із сукупності інших економічних категорій, жодна з яких не характеризується матеріальним носієм»[5]

На думку Поддєрьогіна А.М «під фінансовими ресурсами слід розуміти грошові засоби що є в розпорядженні підприємств»[6]

Опарін В.М. вважає що фінансові ресурси це «сума коштів спрямованих на основні засоби та обігові кошти підприємства. Це авансові кошти, які вкладаються в оборот і повинні обов'язково повертатися . Причому це не всі грошові кошти, а лише ті, які «роблять гроші», тобто на основі використання яких формується додана вартість, у яку входять і прибуток, і заробітна плата. Втрата або нецільове використання фінансових ресурсів призводить до скорочення виробництва і до банкрутства [7]

Непочатенко О.О. в понятті фінансові ресурси вбачає сукупність грошових нагромаджень та доходів у фондовій та не фондовій формах, які створюються в процесі розподілу та перерозподілу прибутку, знаходяться у розпорядженні підприємства для забезпечення процесу простого (розширеного) відтворення, задоволення соціальних потреб персоналу, одержання прибутку й економічного розвитку підприємства.[8]

Незважаючи на детальне дослідження соціально-економічної сутності фінансових ресурсів, їх змісту та ролі у відтворювальному процесі в сучасних умовах немає єдиної думки серед науковців для узагальнення знань і отримання трактування поняття фінансових ресурсів, яке б задовольняло всіх дослідників оскільки кожен розглядає через власну призму поглядів.

Ряд вчених що вивчали напрями підвищення продуктивності праці та прибутковості сільського господарства України серед яких Б.Я. Кузник, П.Т. Саблук, В.І. Назаренко, Л.В. Молдаван вважають, що Україна володіє великими потенціальними можливостями для підвищення продуктивності та прибутковості сільського господарства, повною мірою їх не використовує, а для того щоб подолати економічну кризу в сільській галузі та забезпечити її сталий розвиток, необхідно не тільки змінити організаційно-технологічні підходи до ведення сільського господарства, але й забезпечити йому фінансову підтримку з боку держави, як це прийнято у світовій практиці.[2] Результати оцінки рівня підтримки сільськогосподарських товаровиробників у країнах ЄС, які було оголошено на Українській аграрній конференції свідчать, що Українські аграрії отримують 20 євро на гектар земельної площі, у Греції – 700 євро, Болгарії-190євро, Литві – 143євро, що свідчить про недостатнє фінансове забезпечення аграрної галузі. Сучасні умови, в яких вимушені працювати виробники сільськогосподарської продукції (політичні, економічні, соціальні), негативно впливають на діяльність підприємств взагалі, а товаровиробників сільськогосподарської продукції особливо, оскільки їх діяльність має цілу низку факторів що обумовлюють специфіку виробництва вище вказаних суб'єктів господарювання, яких не можна не враховувати: природно-кліматичні умови, невідповідність надходження доходів і здійснення витрат, коливання цін на продовольчі товари , економічна криза. Все це призвело до необґрунтованого коливання показника рентабельності сільськогосподарського виробництва в Україні за

останні роки : у 2010р. вищевказаний показник склав 21,4 %, у 2013р – 11,2%, а у 2014р. -25,8% [5]

Детальніший аналіз показників, які характеризують галузь сільськогосподарського господарства засвідчує, що індекс обсягу сільськогосподарського виробництва у січні-серпні 2015 року порівняно з січнем- серпнем 2014 року(без урахування тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим і м.Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції) склав 94,2%, зокрема у сільськогосподарських підприємства цей показник 95,6 %, а у господарствах населення 92,9%. Збільшення обсягів виробництва спостерігається в 6-и регіонах. Найбільшого приросту обсягів виробництва досягли Херсонська область(+5,5%), Черкаська область(+1,3% та Волинська область(+1,2). Зменшення обсягів виробництва спостерігається в 17-и регіонах, найбільший спад обсягів виробництва зафіксовано в таких областях: Донецька (-37,0%), Луганська (-30,6%), Сумська (-12,3%).[5]

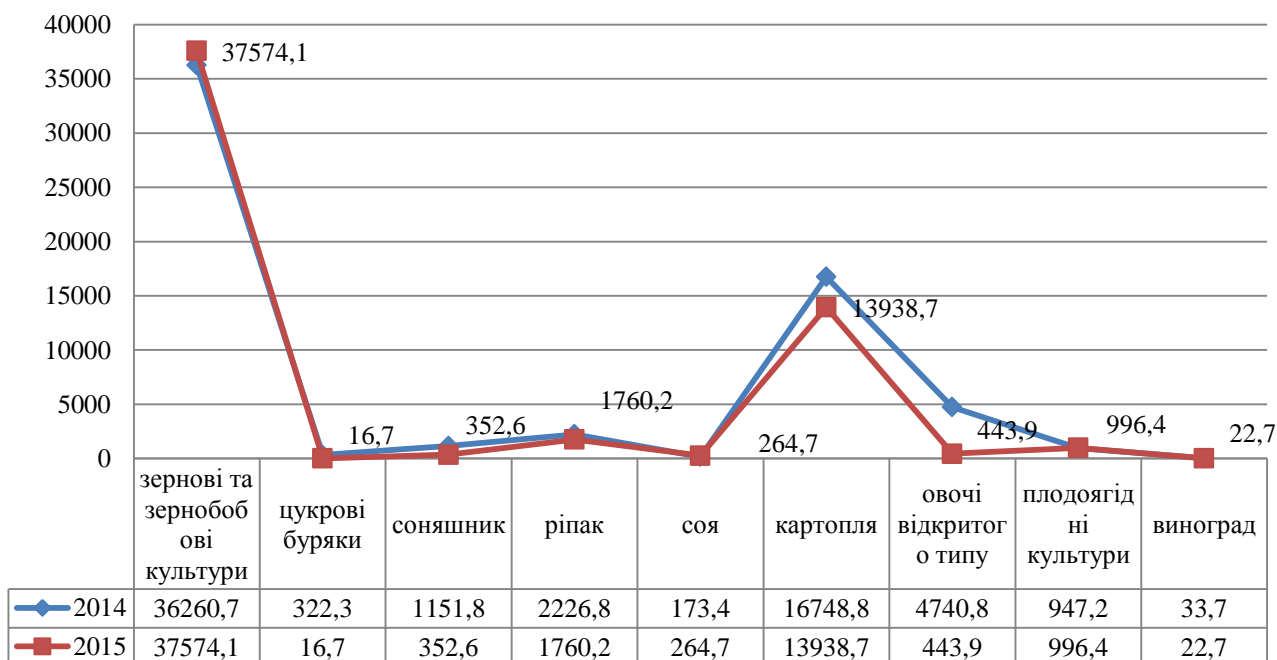

Рис.1. Валовий збір сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств на 01.09.2015р.(тис.тонн)

Побудовано автором на основі офіційних даних: Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Якщо аналізувати валовий збір сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств на(рис.1) , то можна зробити висновки, що зернові та зернобобові культури в 2015 році порівняно з цим же періодом 2014 року зросли на 3,6 %, оскільки їх урожай склав 37574,1 тис.тонн і 36260,7 тис.тонн відповідно.

Урожайність сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств [2] має такі особливості: зернові та зернобобові культури в 2015р. склали 36,1 ц.з га., а в 2014р 36, 7 ц. з га, що становить 98,4 % до відповідного періоду, урожайність цукрових буряків зменшилася з 447 ц. з га

до 299 ц. з га., тобто 66,9 % до відповідного періоду, також зменшилась урожайність картоплі із 117ц. з га. до 155 ц. з га., а це лише 87, 6% до відповідного періоду та урожайність винограду із 115,1 ц. з га. до 90,9 ц з га, відповідно 79% до попереднього періоду. Краща ситуація із овочами відкритого ґрунту, урожайність залишилася на рівні 2014року -178 ц з га , а урожайність по ріпаку збільшилася на 1,5%, 25, 9ц з га та 26,3 ц з га , показник урожайності по плодюгідних культурах також підвищився на 3,8% і найбільшою виявилася урожайність соняшника, яка склала в 2015р. 21,5ц з га, а в 2014р 15,9 ц з га що становить 135,2% до відповідного періоду

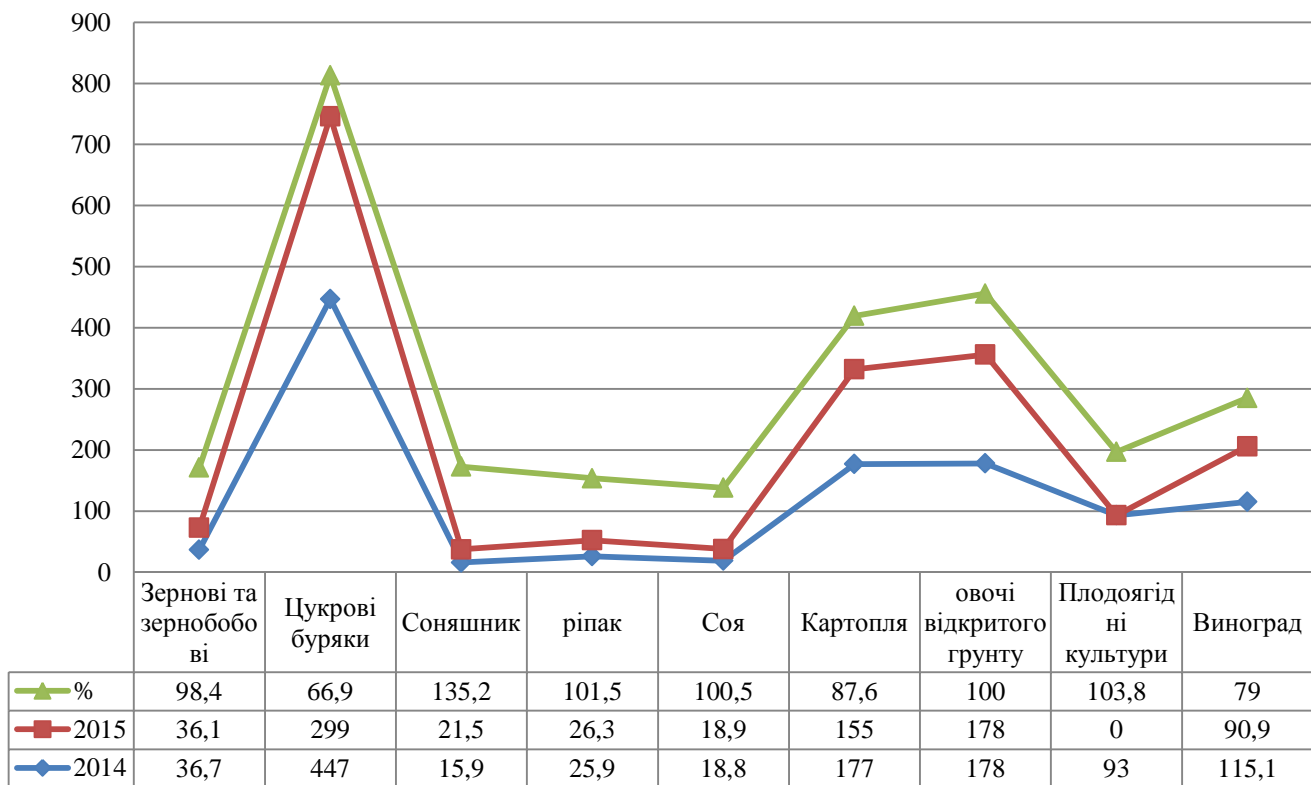

Рис.2. Урожайність сільськогосподарських культур по всіх категоріях господарств на 1 вересня 2015р (ц. з га)

Побудовано автором на основі офіційних даних: Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Ще більш загрозлива ситуація в галузі тваринництва про це свідчить показник виробництва основних видів продукції тваринництва по всіх категоріях господарств [Рис.3], оскільки реалізація на забій худоби та птиці в живій масі зменшилася на 1,8% і склала 1 994,7 тис.тонн, надої молока також зменшилися на 4,6% і становлять 7402,3 тис.тонн, а кількість реалізованих яєць зменшилась аж на 14,3 % і склала 12094,3 млн штук.

Дані рис.3 свідчать і про зменшення чисельності поголів'я худоби та птиці в усіх категоріях господарств на 1 вересня 2015 року, зокрема ВРХ - 6,5%, в т.ч. корови на 6,1 %, чисельність свиней зменшилася на 3,1%, вівці та кози на 5,4%, птиця- 3%.

Аналіз індексу виробництва харчових продуктів також свідчить про зниження показника майже по всіх складових: виробництво харчових продуктів зменшилося на 13,1%, виробництво м'яса та м'ясних продуктів на 3,5%, перероблення та консервування фруктів і овочів на 33,2%,

виробництво олії та тваринних жирів на 22,5%, виробництво молочних продуктів на 9%, виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості, крохмалів та крохмальних продуктів на 7,3%, виробництво хліба, хлібобулочних і борошняних виробів 16,5%, виробництво какао, шоколаду та цукрових кондитерських виробів на 22,3%, виробництво чаю та кави на 7,1%, виробництво напоїв (всього) на 14,5%, виробництво безалкогольних напоїв, мінеральних вод та ін. вод, розлитих у пляшки на 8,9%, виробництво тютюнових виробів на 0,3%, але виробництво цукру зросло на 21,9% і виробництво виноградних вин також збільшилося на 37,4%.

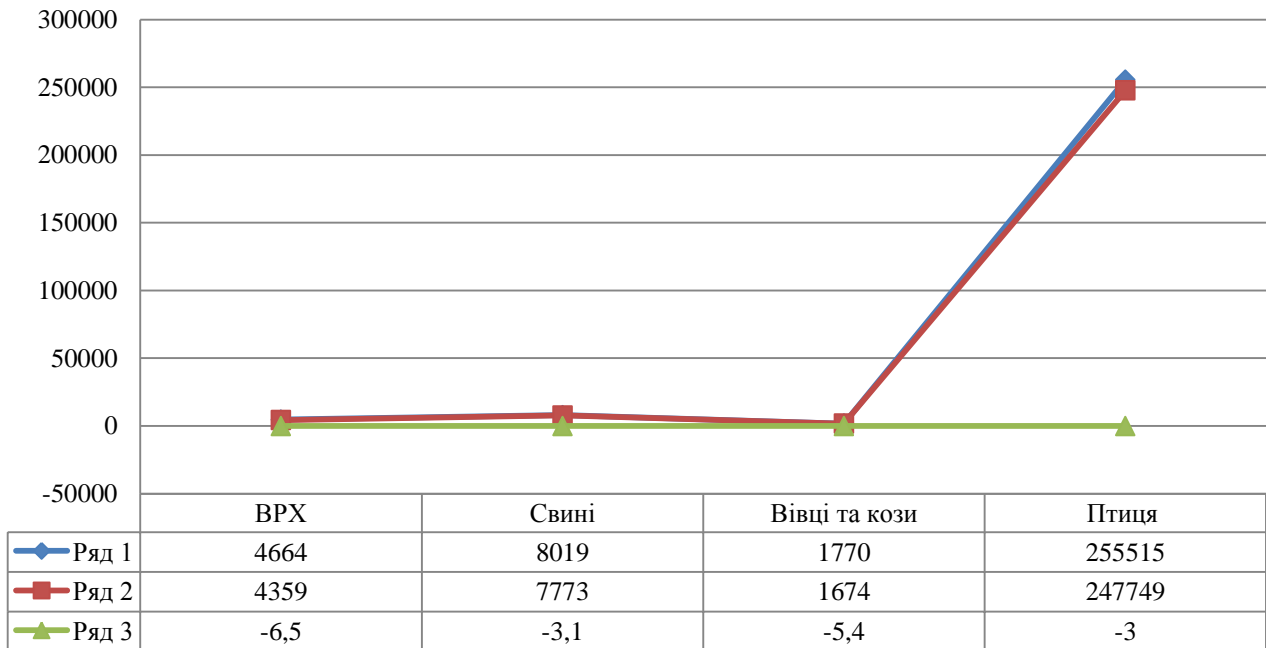

Рис.3. Чисельність поголів'я худоби та птиці по всіх категоріях господарств на 1 вересня 2015р.(тис.гол.)

Побудовано автором на основі офіційних даних: Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Із загального фонду державного бюджету на 2015 рік було передбачено видатків Мінагрополітики України на суму 1,74 млрд.грн, 1112,4 млн.грн. спрямовано Державною казначейською службою України Мінагрополітики (станом на 24.09.2015 року) з них 300,0 млн. на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів. У спеціальному фонді державного бюджету передбачено видатків на підтримку розвитку підприємств АПК у 2015 році на суму 1,49 млрд.грн, 97,3 млн.грн спрямовано Державною казначейською службою України Мінагрополітики (станом на 24.09.2015 року) з них 71,7 млн. грн. Аграрному фонду України, а 25,6 млн грн. на надання кредитів фермерським господарствам. За рахунок коштів місцевих бюджетів у 2015 році передбачено фінансову підтримку обсязі 826,8 млн.грн., які розподіляються між ветлікарнями і лабораторіями - 720,2 млн.грн. та підприємствами АПК – 106,6 млн.грн. Уже профінансовано за результатами I півріччя поточного року з обласних бюджетів 34,7% від передбаченого, зокрема фінансування ветлікарень і лабораторій відбулося на суму 248,2 млн.грн. а це лише 34,4% від запланованого, а на підтримку розвитку підприємств АПК виділено 38,4 млн.грн., що становить 36% від плану.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна зробити наступні висновки. Сільськогосподарські підприємства сьогодні функціонують в умовах недосконалості норм чинного законодавства і забезпеченості, що не може протистояти загрозам зовнішнього і внутрішнього ринку. Також варто зазначити про відсутність координації зусиль держави в забезпеченості умов для сталого функціонування агропромислового комплексу, в тому числі сільськогосподарських підприємств. Дослідження формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств та специфіки їх існування потребують їх подальшого наукового вивчення з урахуванням причин невідповідності взаємопов'язаних економічних показників для забезпечення ефективного функціонування даної галузі, що має стратегічно важливе значення для економіки нашої країни.

Отже завдання держави полягає в тому щоб реалізувати сільськогосподарський потенціал, а для цього необхідно максимально використати досвід інтенсивного ведення сільського господарства як зарубіжних країн, так і України, а також щоб держава належним чином виконувала функції, які на неї покладаються в ринковій економіці. Насамперед це стосується фінансової підтримки, з боку держави, товаровиробників сільськогосподарської продукції, що дасть змогу підвищити рентабельність підприємств, що займаються виробництвом сільськогосподарської продукції та позитивно відобразиться на інших показниках що характеризують діяльність підприємства. На державному рівні необхідно забезпечити : формування сприятливого інвестиційного клімату, узгодження цінової, податкової й кредитної політики, розвиток лізингової діяльності, що в свою чергу вирішить проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників і дасть змогу забезпечити внутрішні ринки власними продуктами харчування, а також вийти на міжнародні ринки з конкурентоздатною продукцією .

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Шубравська О. В. Інтеграційні перспективи України: переваги і ризики для аграрного сектору. / О. В. Шубравська, К. О. Прокопенко. // Економіка України. – 2014. – №1. – С. 63–73.

3. Козловський С. В. Стійкість розвитку аграрної галузі регіону як чинник економічного зростання України / С. В. Козловський, В. О. Козловський, О. М. Бурлака. // Економіка України. – 2014. – С. 59–73.

4. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія/ М.Я.Дем'яненко, П.Т. Саблук, В.М. Скупий та ін.; Нац.наук.центр «Ін-т аграр.економіки»; за ред.М.Я. Дем'яненка.- К.,2011.- С.123-127.

5. Інформаційно-аналітична довідка про стан справ в АПК за січень-серпень 2015року [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Василик О. Д. Теорія фінансів / О. Д. Василик. – Київ: НІОС, 2001. – 416 с.

7. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк. – Київ: Кнеу, 2008. – 552 с.

8. Фінанси підприємств [Текст] : підручник / Непочатенко О. О., Мельничук Н. Ю. - Умань : Сочінський [вид.], 2012. - 502 с.

References

1. The Administrative Code of Ukraine. The Code of 16.01.2003№ 436-IV
2. Shubravska, O.V., Prokopenko, K.O. Integrational perspectives of Ukraine : advantages and risks for agricultural sector . *The economy of Ukraine, 2014 ,no. 1, pp. 63-73.(in Ukrainian).*
3. Kozlovskiy, S.V. The sustainability of development in agriculture in the region, as a factor of economical growth of Ukraine. *The economy of Ukraine, 2014. no. 1, pp.50-73.(in Ukrainian).*
4. . Demianenko , V.M. (2011). The state policy of financial support of the development the agricultural sector of the APC. *The National Scientific Center “The integration of agricultural economy” , 2011, pp.123-127 .*
5. Informational and analytical reference on the situation in the APC for January-August 2015. El.resource. – Access Mode : [http// www. ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
- 6.Vasylyk, O., *Finance Theory* .Kyiv : Lake Nyos , 2001. 416 p.
7. Poddyerohin, A.(2008). *Finance Companies*. Kyiv National Economic University . 2008. 552 p.
- 8 Nepochatenko, O.O., Melnychuk, N.Y.(2012), *Finance Companies* . Uman, 2012. 502 p.(in Ukrainian).

Одержано 04.11.2015

Аннотация

Кравцова Л.Л.

Проблемы формирования финансовых ресурсов сельскохозяйственных товаропроизводителей в контексте современных условий

Проблема формирования и использования финансовых ресурсов сельскохозяйственных предприятий всегда занимала важное место в экономике страны, а учитывая тяжелые условия существования в которых находятся товаропроизводители сельскохозяйственной продукции через внутренние и внешние факторы, эта проблема приобретает особенно актуальное значение. Сельскохозяйственные предприятия Украины является составляющей национального агропромышленного комплекса и объединяют ряд сельскохозяйственных предприятий по производству, реализации, переработки, хранения и транспортировки сельскохозяйственной продукции. По своему составу и структуре предприятия сельскохозяйственного сектора определяют социально-экономическое развитие страны, уровень жизни населения, продовольственной безопасности и обеспечения промышленных предприятий сырьем. Главной задачей, стоящей перед сельскохозяйственной отраслью является рост объемов сельскохозяйственного производства, надежное обеспечение страны продуктами питания и объединение усилий всех секторов экономики для получения высоких экономических показателей. Поэтому целью данного исследования является изучение проблем формирования и эффективного использования финансовых ресурсов в аспекте товаропроизводителей сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, сельскохозяйственные товаропроизводители, индекс производства, животноводство, финансовое состояние.

Annotation

Kravtsova L.L.

Problems of forming financial resources of agricultural producers in the context of current conditions

The problem of forming and using financial resources of agricultural enterprises always took important place in the economy of the country taking into an account complicated conditions which producers of agricultural products have because of internal and external factors; the problem is gaining special current importance. Agricultural enterprises of Ukraine are a part of the national agro-industrial complex and combine a number of agricultural enterprises for the production, sale, processing, storage and transportation of agricultural products. According to its composition and structure enterprises of the agricultural sector determine the socio-economic development of the country, standard of living of the population, food security and providing industrial enterprises with raw materials. The main challenge facing the agricultural sector is the growth of agricultural production volumes, reliable supply of the country's food stuffs and uniting efforts of all sectors of the economy to achieve high economic indicators. Therefore, the purpose of this research is to study problems of forming and effective use of financial resources in the aspect of producers of agricultural products.

Key words: financial resources, agricultural producers, production index, livestock production, financial condition.

УДК 338.433

ЗЕМЕЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Н.М.Лемещенко, аспірант

О.Л.Бурляй, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

Проаналізовано вплив земельного потенціалу на розвиток сільськогосподарських підприємств. Визначено, що основними елементами земельного потенціалу аграрних підприємств є розмір угідь, їх розподіл за організаційно-правовими формами, агрохімічна оцінка угідь за наявністю гумусу та інших показників, концентрація земель.

Ключові слова: розвиток підприємств, економічний потенціал, земельний потенціал, ефективність виробництва.

Постановка проблеми. Розвиток сільськогосподарських підприємств безпосередньо залежить від їх забезпечення економічним потенціалом. Адже саме накопичений потенціал виступає тією рушійною силою, що сприяє створенню підприємств, їх переходу до більш високого кількісного та якісного рівня, а отже і підвищенню конкурентоспроможності підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день питанням вивчення розвитку підприємств та формування їх економічного потенціалу присвячено чимало праць зарубіжних та вітчизняних вчених. А саме звертають на себе увагу дослідження таких вчених як Андрійчука В.Г.[1], В.Я. Амбросова [2], В.О. Василенка [3], П.М. Макаренка [4], М.Й.